

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองเชิงคุณภาพ (Quasi-Experimental and Qualitative Design) เพื่อการศึกษาลักษณะการถ่ายทอดความรู้โดยตรงแบบตัวต่อตัว ต่อการดูแลตนเองของมารดาหลังคลอด ในสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ มารดาที่มาฝากครรภ์ที่สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมารับการฝากครรภ์ในช่วงเวลา 9.00 น.-12.00 น. ในช่วงวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ช่วงเดือนตุลาคม 2544-พฤศจิกายน 2544 เป็นครรภ์แรกมีอายุครรภ์ 34-38 สัปดาห์ โดยใช้ประชากรจำนวน 50 คน และหลังจากนั้นติดตามในช่วงเวลาหลังคลอดโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 25 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 25 คน ซึ่งกลุ่มทดลองที่ 2 จะคลอดในช่วงเวลาปกติ 08.00-16.00 น.และได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว ส่วนกลุ่มทดลองที่ 1 คือ ประชากรที่เหลือที่ได้รับการสอนตามปกติจากเจ้าหน้าที่พยาบาล โดยกลุ่มตัวอย่างทุกคนต้องผ่านการคลอดปกติและไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ

1.1 แผนการสอนให้ความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตัวภายหลังคลอด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการค้นคว้าตำราเอกสาร เนื้อหาที่สร้างครอบคลุมถึงเรื่องการพักผ่อนและการทำงาน การรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาดของร่างกาย การดูแลแผลฝีเย็บและน้ำคาวปลา การบริหารร่างกายหลังคลอด การมีเพศสัมพันธ์ การมีประจำเดือน การสังเกตอาการผิดปกติ ความสำคัญของการมาตรวจตามนัด

1.2 ภาพแสดงการบริหารร่างกาย วิดีโอ แผ่นพับ

2. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์การศึกษา โดยลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเติมคำ

2.2 แบบประเมินข้อมูลความรู้และการดูแลตนเองของมารดาหลังคลอด เป็นแบบสอบถาม ก่อนและหลังการให้ความรู้โดยตรงแบบตัวต่อตัว โดยให้มารดาเป็นผู้พิจารณาว่า ถ้าตอบถูกต้องตามเนื้อหาหรือไม่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้คือ ถ้าตอบถูกต้อง ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยแบบทดสอบความรู้เป็นแบบปรนัย (Multiple Choice) 3 ตัวเลือก ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาการดูแลตนเองภายหลังคลอดดังนี้ คือ

- 1) การพักผ่อนและการทำงาน
- 2) การรักษาความสะอาดของร่างกาย
- 3) การรับประทานอาหาร
- 4) การสังเกตแผลฝีเย็บและน้ำคาวปลา
- 5) การวางแผนครอบครัว
- 6) การบริหารร่างกายภายหลังคลอด
- 7) การมีเพศสัมพันธ์และการมีประจำเดือน
- 8) การสังเกตอาการผิดปกติหลังคลอด
- 9) การมาตรวจตามนัดหลังคลอด

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ตัดสินระดับคะแนนดังนี้

คะแนน	< 15.00	ระดับคะแนนร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป ถือว่ามีความรู้น้อย
คะแนน	15.00 - 20.00	ระดับคะแนนร้อยละ 61.00-80.00 ของคะแนนรวม ถือว่ามีความรู้ปานกลาง
คะแนน	21.00 - 25.00	ระดับคะแนนร้อยละ 81.00 ของคะแนนรวมถือว่ามีความรู้ดีพอที่จะดูแลตนเองภายหลังคลอดได้

2.3 แบบสอบถามและสังเกตการปฏิบัติตัว เป็นแบบตรวจสอบข้อรายการพฤติกรรมย่อยของการดูแลตนเองหลังคลอดเป็นรายข้อ โดยบันทึกทำเครื่องหมายลงในช่องว่าง การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามความเป็นจริงที่สังเกตได้ในแต่ละพฤติกรรม โดยแบ่งเป็นข้อมูลด้านการดูแลตนเองภายหลังคลอด ตามรายละเอียดดังนี้

2.3.1 การปฏิบัติเกี่ยวกับการพักผ่อนและการทำงาน	3 ข้อ
2.3.2 การปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของร่างกาย	8 ข้อ
2.3.3 การปฏิบัติเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร	4 ข้อ
2.3.4 การปฏิบัติเกี่ยวกับการสังเกตแผลฝีเย็บและน้ำคาวปลา	2 ข้อ
2.3.5 การปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว	2 ข้อ
2.3.6 การปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารร่างกายหลังคลอด	3 ข้อ
2.3.7 การปฏิบัติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์และการมีประจำเดือน	3 ข้อ
2.3.8 การปฏิบัติเกี่ยวกับการสังเกตอาการผิดปกติหลังคลอด	7 ข้อ
2.3.9 การปฏิบัติเกี่ยวกับการมาตรวจตามนัดหลังคลอด	2 ข้อ

รวมทั้งหมด 35 ข้อซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้คือ

ปฏิบัติตามพฤติกรรมที่กำหนดในแบบสังเกต 1 คะแนน

ไม่ปฏิบัติตามพฤติกรรมที่กำหนดในแบบสังเกต 0 คะแนน

และกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินระดับคะแนนดังนี้

คะแนน 21 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป ถือว่าปฏิบัติตัวหลังคลอดโดยส่วนรวมปฏิบัติได้น้อย

คะแนน 21.00-28.00 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป ถือว่าปฏิบัติตัวหลังคลอดโดยส่วนรวมปฏิบัติได้ปานกลาง

คะแนน 28.35-35.00 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป ถือว่าปฏิบัติตัวหลังคลอดโดยส่วนรวมปฏิบัติได้มาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมกลุ่มประชากรคือ มารดาที่มาตรวจแผนกผู้ป่วยนอก ชั้น 13 ในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลา 09.00–12.00 น. โดยกลุ่มตัวอย่างต้องมีอายุครรภ์ 34–38 สัปดาห์ ตั้งครรภ์แรก และคลอดที่สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.2 ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ โดยแนะนำตัวเองและสร้างความคุ้นเคยกับมารดา พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอร่วมมือในการวิจัย

1.3 ทดสอบก่อนการถ่ายทอดความรู้การปฏิบัติตัวหลังคลอด Pre Test โดยให้เวลา 30 นาที

1.4 เก็บรวบรวมประวัติมารดาไว้ติดตามหลังจากมารดากลับมาคลอด

1.5 แบ่งประชากรเป็น 2 กลุ่ม โดยทั้งสองกลุ่มต้องคลอดปกติและไม่พบภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด แต่กลุ่มทดลองที่ 2 เลือกมารดาที่คลอดในช่วงเวลา 08.00–16.00 น.

1.6 ถ่ายทอดความรู้โดยตรงแบบตัวต่อตัวในกลุ่มทดลองที่ 2 ตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ โดยเรียงลำดับเนื้อหาและแบ่งการสอนไว้ 3 หัวข้อ ครั้งละ 25-30 นาที ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 เรื่องการพักผ่อนและการทำงาน การรักษาความสะอาดของร่างกาย การรับประทานอาหาร

ครั้งที่ 2 เรื่องการสังเกตแผลฝีเย็บและน้ำคาวปลา การวางแผนครอบครัว การบริหารร่างกายภายหลังคลอด

ครั้งที่ 3 เรื่องการเพศสัมพันธ์และการมีประจำเดือน การสังเกตอาการผิดปกติ การมาตรวจตามนัด

1.7 ทดสอบหลังการถ่ายทอดความรู้ครบ 3 ครั้ง (Post Test) ในวันที่จำหน่ายออกจากโรงพยาบาล ทั้ง 2 กลุ่ม และประเมินผลการปฏิบัติตัว ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมและซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของมารดาหลังคลอด จำนวน 44 คน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดูแลตนเองและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองของมารดาหลังคลอด
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับมารดาหลังคลอด จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบและหาความเชื่อมั่น และความเข้าใจของภาษา
6. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามด้านความรู้การปฏิบัติตัวภายหลังคลอด มีค่าความเชื่อมั่น .8039

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาพลานามัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เมื่อได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเลือกกลุ่มมารดาหลังคลอดแบบเจาะจง โดยให้แบบสอบถาม Pre-test ก่อนมารดาคลอด ทดสอบ 1 ครั้ง ทั้งกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ในช่วงเวลาการมารับการตรวจ 1 สัปดาห์ก่อนคลอด แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล Post-test ภายหลังการถ่ายหดรความรู้โดยตรงแบบตัวต่อตัวเกี่ยวกับการดูแลตนเองภายหลังคลอด และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวภายหลังคลอด โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บข้อมูลโดยการสังเกตเสร็จสิ้นอีก 1 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ประกอบด้วยการวิเคราะห์ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล นำมาแจกแจงความถี่ร้อยละ
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้และการดูแลตนเองของมารดาหลังคลอด นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนให้ความรู้และหลังให้ความรู้
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้และการดูแลตนเองก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้โดยตรงแบบตัวต่อตัว